

Koulupolku manuaali

Minna Marttinen Heli Pakarinen Eija Zwegberg

Sisältö

- Taustaa koulupolulle
- Koulupolun tavoitteet ja metodi
- Käyttäjäprofiili: Lapset pyöräilijöinä
- Huomioita ja tuloksia teatterityöpajoista
- Turvallisen koulupolun elementit
- Mahdollisten yhteistyötahojen yhteystietoja

Taustaa koulupolulle

On tärkeää lasten kehitykselle, että he voivat liikkua turvallisesti omassa lähiympäristössään ja kulkea kouluun ilman pelkoa vaarallisesta liikenteestä. Yksi tapa suojata lapsia liikenteen vaaroilta on suunnitella liikenneympäristö heille turvallisesti sekä huolehtia lasten turvalaitteiden käytöstä. Lisäksi täytyy kiinnittää huomio-ta lasten liikennekasvatukseen sekä tiedottaa kaikille tienkäyttäjille lasten ominaisuuksista liikenteessä. Liiken-neonnettomuudet aiheuttavat vuosittain eniten lasten tapaturmaisia kuolemia.

Lapsille vakavat onnettomuudet sattuvat useimmiten silloin, kun he ovat ylittämässä katua tai tietä. Tästä syystä juuri näihin kohtiin on kiinnitettävä huomiota, kun suunnitellaan lapsille turvallista liikenneympäristöä. Yleensä onnettomuudet sattuvat lähiympäristössä.

Lähde: www.liikenneturva.fi

Eri ikäiset lapset liikkuvat liikenteessä eri tavoin. Alle 15-vuotiailla tavallisimpia ovat kevyen liikenteen onnettomuudet. Päättäjien tarvitsee nyt todella miettiä keinoja vähentää lasten tapaturmia liikenteessä. Jotta tässä saavutettaisiin tuloksia, se vaatii panostusta useilta eri sektoreilta ja monien erilaisten toimintatapojen hyödyntämistä. Lapsille ja nuorille pitää tarjota heille sopivaa liikennekasvatusta, liikenneympäristöjen turvallisuutta pitää parantaa ja turvavälineiden käyttö täytyy saada aiempaa aktiivisemmaksi. Myös lainsäädännön kehittäminen ja sen toimeenpanon varmistaminen luovat yhdessä turvallisempaa liikennekulttuuria.

Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitoksen tavoitteena on vähentää lasten ja nuorten tapaturmia mm. kehittämällä kevyen liikenteen turvallisuutta, pyrkimällä varmistamaan kevyen liikenteen väylien ja risteysten turvallisuus sekä riittävä valaistus, tukemalla heijastimen, pyöräilykypärän, turvaistuinten ja turvavöiden käyttöä liikenteessä sekä tehostamalla liikenneturvallisuuskasvatusta neuvoloissa, päivähoidossa, peruskouluissa.

Lähde: www.thl.fi

Tavoitteet koulupolulle

Liikkuvan Arjen Design –projektiin liittyvässä Innovatioprojektissa tavoitteenamme oli selvittää, millainen olisi lapsille turvallinen koulupolku. Aloitimme selvittämällä, mitä pelkoja ja toiveita lapsilla itsellään on liikenteeseen liittyen, silloin kun he kulkevat kouluun polkupyörällä tai jalkaisin. Yhtenä tärkeänä asiana turvalliseen koulupolkuun liittyen oli ottaa myös selville, miten lapset käyttäytyvät liikenteessä ja kuinka paljon he käyttävät erilaisia turvavälineitä, kuten pyöräilykypäriä ja heijastimia. Näiden selvitystöiden perusteella olemme luoneet turvallisen koulupolun elementit, joita voidaan soveltaa aina kuhunkin tilanteeseen ja tarpeeseen sopivalla tavalla. Koulupolku-konseptissa on pyritty huomioimaan koulupolun näkyminen autoilijoilla ja muille tienkäyttäjille sekä koulupolun ja siihen liittyvien asioiden merkitseminen lapsille.

Metodi

Selvittääksemme lasten pelkoja toiveita liikenteeseen (erityisesti koulumatkoihin liittyen) käytimme metodina teatterityöpajoja. Teatterityöpajat ovat eräänlaisia ryhmätyöpajoja, joissa osallistujat ilmaisevat tuntemuksiaan erilaisten leikkien ja pienten näytelmien avulla eläytymällä tiettyihin rooleihin. Teatterityöpajat tutkimusmetodina rentouttavat tutkimustilannetta ja parantavat tutkijan ja tutkimusryhmän välistä vuorovaikutusta. Erityisesti kun tutkimus kohdistuu lapsiin ja nuoriin, teatterityöpajat voivat tarjota hyviä tuloksia, sillä leikkiminen on luontaista lapsille ja nuorille. Teatterityöpajojen avulla voidaan päästä sellaisiin tuloksiin, jotka eivät ole edes odotettuja ja joita ei ole osattu huomioida aiemmin, sillä tällä metodilla voidaan paljastaa alitajuisia asioita, joita ei välttämättä esimerkiksi haastattelemalla saataisi selville.

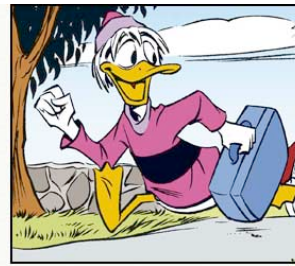
Tätä koulupolkuprojektia varten osallistuimme Vantaan Kivistön koululla kolmen eri ryhmän teatterityöpajojen seuraamiseen. Oppilaat olivat 5-6 luokkalaisia tyttöjä ja poikia. Lisäksi olemme tutustuneet Suvi Ahon aiemmin samasta aiheesta kirjoittamaan raporttiin ”Lasten liikkuminen kaupungissa: Kokemuksellisen tiedon kerääminen teatterityöpajan menetelmillä”, jossa käsiteltiin vastaavia asioita Espoonlahden ja Tapiolan kouluissa.

Käyttäjäprofiili: Lapset liikenteessä

Jyväskylän Yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan* tokaluokkalaiset lapset käyttäytyvät varomattomasti ja leikkivät samanaikaisesti kun he kulkevat liikenteessä, joten he eivät pysty keskittymään muuhun liikenteeseen. Mikäli lapset liikkuvat liikenteessä ystäviensä tai aikuisten kanssa, he keskittyvät liikenteeseen jopa vähemmän kuin yksin ollessaan. Lasten liikenneasenteet olivat myönteisiä ja heillä oli hyvät tiedot liikennesäännöistä.

Tutkimuksen mukaan lasten liikennekäyttäytymiseen liittyen oli havaittavissa neljä erilaista käyttäytymistyyppiä:

Liisa Ihmemaassa, joka eläytyy mielikuvitusmaailmaansa, kun taas Risto Reipas käyttäytyy hyvin aikuismaisesti liikenteessä. Touho Anka leikkii liikenteessä ja uhmaa liikennesääntöjä ja Hesse Hopolle taas on tyypillistä tahaton ja tahallinen huolimattomuus. Huomioimalla nämä erilaiset liikennekäyttäytymistyyppit voidaan jossain määrin ennakoida lasten liikennekäyttäymistä ja suunnitella liikennekasvatusta.

* Heinämäki, Ulla ja Juntunen, Sanna: Toisluokkalainen lapsi liikenteessä. 1999 Jyväskylän yliopisto

Kahden lapsen kuvitteellinen koulumatka

- Tähän Eijan kirjoittamat tarinat

Huomioita ja tuloksia teatterityöpajoista

Pyöräilykypärän käyttö ei ollut kovin yleistä. Sitä käytettiin useimmin, mikäli lähipiirissä oli joku, joka oli ollut onnettomuudessa ja pyöräilykypärä oli pelastanut vakavammilta vammoilta. Monet mainitsivat että käyttäisivät kypärää, mikäli se näyttäisi kivemmalta ja joku oli laittanut kypäräänsä tarroja, jolloin siitä tuli paremman näköinen.

Heijastimia käytettiin pimeään aikaan, mutta pääasiassa vain silloin jos ne olivat kiinnitettynä reppuun ja vaatteisiin siten, ettei niitä saanut irti. Roikkuvia heijastimia ei haluttu käyttää.

Oppilaat mielsivät oman koulureittinsä melko turvalliseksi; lähes kaikki pystyivät tulemaan kouluun jalkakäytävää pitkin, eivätkä siis joutuneet käyttämään ajotietä. Tässä korostuu Kivistön koulun sijainti lähiöalueella, muualla esim. vilkkaammin liikennöidyssä keskusta-alueella vastaukset olisivat saattaneet olla päinvastaisia, jossa esimerkiksi risteysalueet ja kohdat joissa joutuisii ylittämään tien, saatettaisiin kokea vaarallisiksi. Koulutie koettiin turvalliseksi Kivistössä, koska se oli niin tuttu ja sen oli kulkenut ”jotain viissataa kertaa”.

Monet oppilaat tykkäsivät tulla kouluun pyörillä ja lähes kaikki olisivat halunneet tulla pyörällä kouluun, mutta he asuivat liian kaukana tai matkan varrella oli liian isoja mäkiä, joita he eivät jaksaneet polkea. Kysyttäessä pelkäsivätkö lapset tulla pyörällä kouluun, jotkut vastasivat, että he ovat niin hyviä pyöräilijöitä ettei heille voi käydä mitään eli ei ymmärretty sitä, että muut tielläliikkujat voivat aiheuttaa vaaratilanteita vaikka itse osaisikin kulkea hyvin liikenteessä. Kukaan ei tullut pyörällä kouluun talvella, sillä tiet ovat usein auraamattomia ja liukkaita.

Oppilaat tunsivat hyvin perusliikennesäännöt ja he tiesivät mitä tulee tehdä katua ylitettäessä, missä heidän tulee kulkea liikkeudessaan pyörällä tai kävellen. Kysyttäessä millainen olisi turvallinen koulutie, he vastasivat, että siinä olisi erillinen jalkakäytävä/pyörätie, suojateitä tien ylityskohdissa, koulutiellä ei kulkisi lainkaan autoja eikä siinä olisi risteyskiä.

Kivistön koulun teatterityöpajoissa ei tullut mainintoja alikulkutunneleista, mutta Ahon aiemmassa tutkimuksessa ne oli koettu välillä pelottaviksi, sillä ne olivat usein pimeitä ja niissä saattoi lymyillä lasten mielestä hämääriä tyypejä.

Näiden havaintojen, Ahon aiemman raportin sekä omien kokemustemme perusteella olemme suunnitelleet Koulupolku-konseptin, joka esitellään seuraavaksi.

Turvallisen koulupolun elementit

Seuraavaksi käydään läpi eri elementtejä, joilla koulupolusta saadaan lapsille mahdollisimman turvallinen:

- Miten koulupolku merkitään lapsille, jotta he tunnistavat turvallisen reitin. Koulupolkutunnus, koulupolku-koodiväriin käyttö
- Risteysalueen ja tien ylityskohtien huomioiminen: töyssyt, vilkkuvat varoitusvalot tien ylityskohtiin ja suojateille autoilijoita ja muita tielläliikkuja varten, ylikulkusillat, alikulkutunnelit
- Turvavälineiden käyttö ja niiden tuunaus lapsille mieleisiksi (Kypärät, liivit, heijastimet, valot, pinnaheijastimet)
- Liikennekasvatuspäivät kouluihin joka syksy
- Koulupolku-tutorit

Koulupolkumerkinnät

Koulupolku merkitään lapsia varten omalla Koulupolkutunnuksella, jotta he tunnistavat mistä turvallinen reitti kouluun kulkee. Autoilijoita ja muita tielläliikkuja varten käytetään jo olemassa olevia tunnettuja liikennemerkkejä varoittamaan liikkuvista lapsista koulujen lähistöllä. Koulupolkutunnus on kolmion mallinen, jossa on kuva polkupyörästä, jonka eturengas on hieman tönäissyt kolmion yhtä sivua. Tunnuksessa on käytetty värityksenä mustaa ja valkoista sekä turkoosia, joka on Koulupolun tunnusväri.

Tähän kuva merkistä

Koulupolkumerkinnät

Jalkakäytävälle ja pyöräteille, jotka kuuluvat Koulupolkuun, maalataan ”oma kaista” koulupolulle. Näin oppilaat pystyvät tunnistamaan, että tässä kulkee heidän koulupolkunsa. Kaistan väritys jatkuu risteysalueiden yli, jolloin myös autoilijat ymmärtävät, että kyseessä on Koulupolkuun liittyvä risteys ja sen lähistöllä on noudatettava erityistä varovaisuutta.

Esimerkkejä kaistamerkinnöistä:

Koulupolkumerkin

Koulupolku merkitään polun varrella oleviin valaistuspylväisiin turkoosin tunnusvärin mukaisella tarralla.

Kuva

Koululla maahan on maalattu turkoosilla tunnusvärillä pyöräparkkialue, johon kaikki pyörällä tulevat oppilaat voivat turvallisesti jättää pyöränsä lukittuina. Pyörätelineiden tulee olla sellaiset, jotta pienenkin lapsen on helppo lukita pyöränsä siihen.

Kuva

Joskus vanhemmat tuovat lapsen kouluun autolla samalla kun menevät itse töihin. Tämä autoilu aiheuttaa vaaratilanteita koulujen lähistöllä, kun vanhemmat haluavat jättää lapsensa mahdollisimman lähelle koulun ovea. Koulujen läheisyyteen tuleekin perustaa ns. ”jättöparkki” hieman kauemmas koulusta ja vanhempia on kehotettava jättämään lapsi siinä kyydistä pois, jotta muiden lasten turvallisuus aamuisesta autorallista johtuen ei vaarannu.

Kuva

Risteysalue ja muut tienylityskohdat

Koulupolun varrella sijoittuvat risteysalueet ja muut vaarallisiksi koettavat tienylityskohdat on varustettava töyssyin ja varoitusvaloin. Tässä esimerkkejä mahdollisista käytettävistä laitteista:

SIGNFLASH

- Valo alkaa vilkkua kun jalankulkija tai kävelijä lähestyy sitä

LEVELITE

- Valot voivat olla kiinteitä tai vilkkuvia
- Voidaan käyttää yhdessä Signflashin kanssa

TÖYSSYT

- Varoitusvalojen lisäksi risteysalueet ja tien ylityskohdat tulee varustaa töyssyillä, jotka automaattisesti hidastavat autojen vauhtia

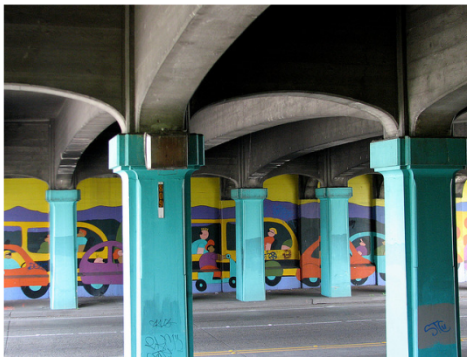
Ylikulkusillat ja alikulkutunnelit

Mikäli risteysalue tai muu tien ylityspaikka koetaan todella vaaralliseksi, siihen pitäisi mahdollisuuksien puitteissa rakentaa ylikulkusilta tai alikulkutunneli. Ylikulkusilta on suunniteltu pelkästään kevyenliikenteen käyttäjille, joten se on kevytrakenteinen ja sitä kautta ei myöskään ole liian kallis toteutettavaksi. Silta voisi olla myös mielenkiintoisen ja kivan näköinen, esimerkkejä silloista:

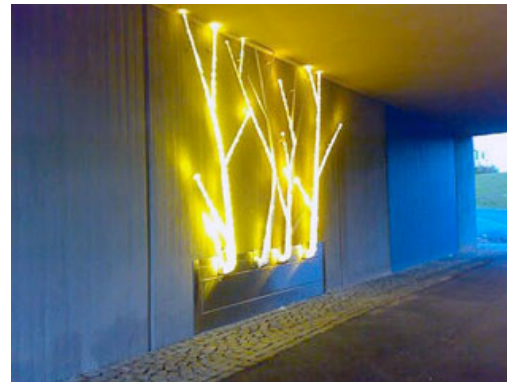

Ylikulkusillat ja alikulkutunnelit

Varsinkin koulun lähistöllä olemassa olevat alikulkutunnelit tulisi käydä läpi ja miettiä niiden turvallisuus ja käytettävyys lasten näkökulmasta ja erityisesti pimeänä aikana. Tunnelien valaistus tulee olla erittäin hyvä, jotta lapset kokevat ne turvallisiksi käyttää ja niiden viihtyvyyttä voidaan tarpeen vaatiessa myös miettiä. Lapsilla voisi olla mahdollisuus myös itse maalata/piirtää tunneliin kuvitusta, jonka he kokevat hauskaksi ja joka saisi heidät käyttämään alikulkutunnelia. Esimerkkejä maailmalta (ehkä näin runsaaseen kuvitukseen ei ole syytä mennä, mutta ideana toimiva esimerkki):

Tunnelissa voidaan käyttää myös pelkästään esim. koulupolun tunnusväriä, turkoosia.

Turvavälineiden käytön lisääminen tuunaamalla

Tutkimusten mukaan turvavälineiden (mm. pyöräilykypärät, heijastimet, valot, turvaliivit) käyttö ei ole kovin suosittua lasten ja nuorten keskuudessa. Monet eivät käytä niitä, koska ne eivät näytä hyviltä tai he itse eivät näytä hyvältä käyttäessään niitä. Ratkaisuna tähän, ehdotamme kouluissa järjestettävän esimerkiksi kuvaamataidon tai käsityön tunneilla **”turvavälineiden tuunausta”**. Tuunaus voi tapahtua myös koulujen jälkeen järjestettävissä iltapäiväkerhoissa.

Kouluun hankitaan erilaisia heijastavia tai heijastamattomia teippejä, joilla voi koristella omaa pyöräilykypäräänsä paremman näköiseksi. Myös polkupyörää voi koristella näillä teipeillä. Lisäksi hankitaan heijastavaa kangasta, jota voi ommella kiinni turvaliiveihin.

Pyöräheijastimia ja -valoja on monenlaisia ja niitä voitaisiin myös hankkia kouluun ja ”tuunaustunnilla” varustettaisiin kaikkien pyörät näillä. Kun kaikki käyttävät, niin kenenkään ei tarvitse kokea itseään erilaiseksi. Lisäksi esim. pinnaheijastimet näyttävät hauskoilta pimeässä, sen lisäksi että ne lisäävät näkyvyyttä ja sitä kautta lasten turvallisuutta.

Esimerkkejä
pyöräilykypäristä,
joista voi ottaa mallia
”tuunaustunneilla”:

Pinnaheijastimien vaikutus näkyvyyteen:

Liikennekasvatuspäivät -tapahtuma

Kouluissa otetaan tavaksi järjestää liikennekasvatuspäivä joka syksy heti koulujen alettua. Tapahtumassa on läsnä poliisi, joka kertoo oppilaille (ja mahdollisesti myös tapahtumaan osallistuville vanhemmille), miten liikenteessä käyttäytyään, mitkä ovat liikennesäännöt ja miksi turvavälineitä pitäisi käyttää. Näitä käydään läpi erilaisten liikenteeseen liittyvien tehtävien avulla, joissa oppilaat joutuvat ratkomaan ongelmatilanteita.

Tapahtumassa on myös mahdollista huoltaa omia polkupyöriään, sillä tapahtumaan osallistuu myös lähistöllä oleva polkupyörän huoltoliike.

Lisäksi tapahtumassa voi tuunata omia pyöräkypäriä, laittaa pyörään heijastimia ja paikalliset yritykset voivat lahjoittaa tapahtumassa jaettavaksi heijastimia.

Koulupolkututorit

Vanhimmat oppilaat koulussa (5. ja 6. luokkalaiset) voivat toimia pienempien oppilaiden tutoreina koulupolulla. Kartoitetaan ensin, mistä suunnalta oppilaat tulevat kouluun ja määritetään tutorit samalta alueelta. Syksyisin koulun alkaessa vanhemmat oppilaat odottavat nuorempia jossain sovitussa paikassa aamuisin ja johdattavat nuoremmat oppilaat kouluun.

Kuvia pienoismallista

Mahdolliset yhteistyötahot

Olemme keränneet tähän loppuun mahdollisia yhteistyötahoja, joihin koulujen tai muiden tahojen, jotka lähtevät esimerkiksi tekemään pilottia Koulupolusta, kannattaa olla yhteydessä. Yhteistyötahoilla tarkoitamme tässä mm. yrityksiä, jotka valmistavat/maahantuovat turvalaitteita tai turvavälineitä, teippifirmoja joilla olisi sopivat teipit tuunaukseen. Tapahtumiin liittyen kannattaa olla yhteydessä paikallisiin pyörähuoltoliikkeisiin, he varmasti ymmärtävät tapahtuman heille tuovat edun: lisätietoisuus pyörän huollosta ja yrityksen olemassaolosta tuo lisää asiakkaita.

Kypärät/maahantuonti:

Cycleurope Finland Oy

Sarkatie 1 A
01720 Vantaa
Puh: 09-849 2055
Sähköposti: info@cycleurope.fi

Shimano Nordic Cycle

Martinkyläntie 53
01720 Vantaa
Puh: 020 155 0800

Teipit ja heijastimet:

Heijastava teippi:
Clas Ohlson:
<http://www.clasohlson.com/fi/Heijastinteippi-Stokvis/Pr340198003>

Heijastava tarrakalvo:
http://www.teippikauppa.fi/index.php?route=product/product&product_id=668

Teippikauppa.fi
Kihniöntie 55
39820 Kihniö
asiakaspalvelu@teippikauppa.fi
Puh:
040 - 775 151

Pinnaheijastimet:
3M Scotchlite TM Heijastavat materiaalit
Suomen 3M Oy
Lars Sonckin kaari 6, 02600 ESPOO
Puh:09 52 521
<http://www.3M.fi>

Muut teipit:
Esim. Sinelli Askartelukauppa
Sinelli Oy
Martinkyläntie 63
01720, Vantaa Finland
Puh: 020 7780 620
E-mail: asiakaspalvelu@sinelli.fi

